

УДК 94 (477)

Мазурок В. – ст. гр. МВ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ТА ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (1648-1657 рр.).

Науковий керівник к.і.н., доц. А.А.Криськов

Наприкінці 1648 р. Б.Хмельницький висунув програму створення української козацької держави, яка отримала назву «Військо Запорозьке». За формою правління її можна охарактеризувати як республіку з сильною владою виборного гетьмана. Вищими органами влади були загальна козацька рада – Генеральна (Військова) Рада і гетьманський уряд. Генеральна Рада являла собою законодавчо-розпорядчі збори козаків. На ній обирали гетьмана і генеральну старшину, а також усували їх із посад. За гетьманства б.Хмельницького вплив Генеральної ради на державне життя був обмежений; гетьман найважливіші питання розв'язував на старшинських радах, членами яких були лише генеральні старшини і полковники.

Головою виконавчої влади був гетьман, резиденцією якого був Чигирин. Він очолював державну адміністрацію, був головнокомандуючим, скликав ради, видав фінансами, керував зовнішньою політикою. Б.Хмельницький проводив курс на зосередження всієї повноти влади у своїх руках, а перед смертю у 1657 р. навіть спробував зробити гетьманську владу спадковою.

Гетьман очолював уряд держави. До уряду входили генеральні старшини – писар (керував Генеральною військовою канцелярією, займався питаннями зовнішньої політики), обозний (керував постачанням та артилерією), 1-2 судді (очолювали гетьманський суд), підскарбничий (відав фінансами). При гетьмані були генеральні старшини з особливих доручень: два осавули, хорунжий, бунчужний, наказний гетьман.

Державу було поділено на особливі адміністративно-територіальні одиниці, на території яких розміщувалися військові підрозділи козацького війська. Найбільші з них – полки, які, у свою чергу, поділялися на сотні. В одному полку могло бути від 10 до 20 і більше сотень. На чолі полку стояв полковник, якого обирала полкова рада, а затверджував на посаді гетьман. Він керував полком за допомогою старшини (писаря, обозного, судді, осавула, хорунжого). Влада в сотні (70-200 осіб) належала сотнику, який керував сотенною старшиною (писарем, осавулом і хорунжим). Полковники і сотники поєднували у своїх руках військову, адміністративну і судову владу. Їм підпорядковувалися городові і сільські отамани, які займалися цивільними справами відповідно полкових і сотенних міст і сіл. У сотнях формувалися найнижчі військові підрозділи козацького війська – курені (30-40 осіб), які очолювали виборні куренні отамани. У великих містах управління здійснювалося магістратами, у менших – ратушами.

Отже, новосформована держава мала виразно військове спрямування з республіканською формою правління, яка поступово замінювалася на авторитарне гетьманське, в перспективі – спадкове, правління.